

Tvær smáar oyggjar kunnu gerast leiklutir í leikinum millum eystur og vestur

NÚ BREITAR HAVA SAGT FRÁ AT KRÚNKOLINIIN MALTA SKAL HAVA SJÁLVTÝRI 31. MAI 1964, ERU MALTEISKU POLITIKARNIR KOMNIR Í KNIPU OG MUGU NÚ FARA UNDIR MEIRA PRAKTISKAN POLITIKK OG BURTUR FRÁ TI SOKALLAÐA »PRINSIPP-TJAKINUM.«

160 ÁR UNDIR BRETSKUM STÝRI

Undir 160 ára bretska stýri, sum varð skipað aftaná at bretar høvdu vunnið á fransmonnum undir Napoleons-krignum, hava maltesisku politikkararnir notið tann luksum bara at tjakast um prinsipiellar spurningar, vel vitandi at øll mál at enda vórðu avgjörð í kotonimálaráðnum í London. Tað kann tykjast logi, at politikkarar frá hesum smáoyggjum, sum vóru so týndingarnikar undir seinasta heimsbardaga, higartil bara hava talað um sjálvstýri á einum prísipiellum grundarlag.

MALTA HEVUR FIMM ÓSAMÐAR POLITISKAR FLOKKAR

Malta hevur havt eitt slag av heimastýri í bretska heimsríkinum, í tinginum hava teir kunna talað um, hvat gerast skal á teimum

báðum smáoyggjunum Malta og Gozo. 5 flokkar eru tá umboðaðir í tinginum. Stórsti flokkur er nationalisistflokkurin, sum ræður yvir 25 av teimum 50 sessunum. Stórsti andstøðflokkurin er arbeidaraflokkurin við 16 tingmonnum. Teir arbeidarar, ið ikki styðja henda flokk, halda seg til kristliga arbeidaraflokkin. Síðan eru tveir minni flokkar, demokratisku nationalisistflokkurin og framburðsinnandi stjórnarflokkurin.

Leiðarin hjá nationalisistflokkinum er dr. Borg Oliver. Hann er høvudsleiðarin fyri maltesisku krøvunum um sjálvstýri. Átlan hansara er eitt sjálvstøðugt ríki innanfyri bretska ríkisfelagsskapin — Commewelth.

KATÓLSKA KIRKJAN LEGGUR SEG ÚTI POLITIKK

Arbeidaraflokkurin er samdur við nationalisistflokkinn í tí, at Malta skal hava sjálvstýri, men á fleiri økjum er ósema um, hvussu hetta skal fremjast. T. d. meinar arbeidarleiðarin Dom Mintoff, at avgerðin um limaskap í Commewelth ikki skal takast fyrr enn sjálvstýrið er ein veruleiki. Viðari krevur hann — orsaka av ósemu við rómversk-katólsku kirku — at grundlógin skal hava eina grein, ið bindur hendur katólsku kirkjunnar í politiskum stríðsmálum.

VIRKISNEVND ARBEIDARA-FLOKKSINS LÝST Í BANN

Orsokin til lílvild Mintoffs móti kirkjuni hevur sín uppruna í, at í

1961 lýsti erkebispurin Gonzi arbeidsnevndina hjá arbeidaraflokkinum í bann, og framanundan valinum í 1962 heiti hann á øll trúgvandi um ikki at velja Mintoff og hansara flokk. Flestu menn eru á einum máli um, at júst hetta eru orsokirnar til, at arbeidaraflokkurin er so veikur í tinginum.

MALTA UTTANVELTA Í KALDA KRIGNUM

Tá ið Mintoff vil hava spurningin um limaskap í Commewelth at stóða til aftaná at sjálvstýrið er sett í verk, er tað fyrst og fremst av teirri orsök, at hann vil hava Malta uttanveltað í kalda stríðnum millum eystur og vestur. Hann er eins og flokkurin ógvuliga vinstri-sinnaður og hevur tikjið lut í fleiri fundum millum vinstri-sinnaðar, uttanveltaðar statsmenn.

Hetta er eisini kjarnan í stríðnum millum maltesisku flokkarnar um sjálvstýri. Hinir triggja smáflokkarnir eru ímóti sjálvstýri nú, tí teir óttast fyr, at eitt sjálvstøðugt Malta nú við Mintoff á odda verður at enda sum eitt Meðalhavs-Kuba.

EINKI SJÁLVTÝRI UTTAN HJÁLP UTTANFRA

Malta kann framvegis hava týðning sum ein NATO-herstøð í Meðalhavinum, og hevur hetta verið rettuliga avgerandi fyri stóðu Bretlands. Oyggjarnar hava ongar livsmøguleikar uttan hjálp uttanifrá, og mótsøðumennirnir hjá Mintoff óttast fyr, at hann verður at leika høgt talv í stríðnum millum eystur og vestur, og hetta kann lettliga enda við, at Malta meir og meir noyðist at geva seg undir Sovjetsamveldið.

Nøkur orð til »Tingakross«

Eg kom inn á eitt gæstingarhús í Tórshavn nú fyrri stuttum. Ein »Tingakrossur« lá á borðnum. Tá segði onkur av gestunum: »Tingakrossur« sigur, at Danbjørg er í trongum skóm. Vit hugdu so at greinini, og talan fall tá á tað, sum »Krossur« skrivur um, at undirritaði hevur nýtt orð sum t.d. rovfuglur og egg hansara og annað tilíkt, sum »Krossur« meinar er ov grovt og skammiligt at nýta, og at hetta ber prógv um, at undirritaði er illur.

Orð komst av orði, inntil ein maður tók til orða og greiddi frá, hvussu nógv viðurskiptini í hansara heimbygd eru versnað, síðani núsitandi landsstýrið tók við, og hann legði aftrat, at hann helt onki undarligt vera í tí, um Danbjørg varð tinnisrøddur yvir mangt og margt, og so greiddi hann frá, at hann býr í einari lítli oyggi, og hevur onki at liva av uttan tað, sum hann vinnur av sjónum við skipi og við sínum bensinbát. Hann málbar eeg soleiðis: »Eg var staddur á tingsins áhoyrarapalli, tá ið Danbjørg og hinir javnaðarmennirnir bardust móti bensintollinum. Eg má geva javnaðarmonnum heiður og æru, tí teir bardust fram menn fyrri ta kúgaðu fjøldina, og enn mennist eg nærum alt tað sum Danbjørg segði, tí hvørt orð passaði til tey viðurskipti, sum vit á útoyggjum liva undir. Skulu vit fara til skips, so fara vit av oynni og aftur á oynna við bensinbátum. Á okkara oyggi er eingin læknir, og ongin ljósmóðir, tey skulu víð flyta við bensinbátum, ongin keypir fisk har hjá okkum. Vit meigu fyrst sigla langar leiðir eftir fiskinum og síðan umtrent líka langt fyrri at selja veiðuna og eftir agni, so tað lonar seg bara ikki at rógva út nú, síðan bensintollurin fór so høgt upp. Men út noyðast vit, um ikki annað so at fáa okkum til døgróðamat; men nú verður hvør dogur ein so ovurhonds dýrur, at tað er at óttast yvir.

Vit veiða fugl við snaru, og bensin verður nógv nýtt, og so eisini at selja fuglin til aðrar oyggjar, og at selja seyð og annað. Tað vit keypa úr handli, skal alt forst við bensinbátum.

At ugga okkum við at hekka prísilskotið fyrri tosk frá 15 oyrum til 18 oyru, ja ta kunna teir spara sær ómakin, tí tað hjálpir okkum púra onki. Ja, tygum, Danbjørg, eg havi ikki kent tygum að-

ur, men eg skilji væl, at tygum eru illur, og tað skilja vit øll væl. Tygum hava allan rettin, og tygum talaðu um hetta stóra óskilið og allan tann órætt, sum vit fá tæku líða, og tað takka vit tygum fyrri. Eg og fleiri valda gamla sjálvstýrið í tí trúgv, at Dam fór at haida áfram sum lögmaður og gamla sjálvstýrið fór at arbeiða saman við tykkum. Men høvdu vit eitt hetta, at gamla sjálvstýrið fór saman við eltimansins argastu figgindum, so høvdu teir ikki fingið eina ta einastu atkvøðu har í oynni hjá okkum.

Við hesum framanfyrri fortalda vóni eg, at »Tingakrossur« dugir at skilja, hvi undirritaði skrivaði nakað harðliga um tað, sum »Krossur« færdi fram um danskt trýst; tí eru ongir danir, sum nærum pina lívið av ella seig-pina ta fátæku fjøldina.

Danir trýsta ongan. Men alla-staðin um heimn og eisini í Føroyum er kampurin harður millum virkiklassan og viltimannafjeldina. At virkiklassin og virkiklassan orindasveinar hava andstygð fyrri mæri og fullvægð greiður yvir. Tað nýtist »Tingakrossur« ikki at fortelja mæri uttan so er, at »Krossur« ynskir at gleða meg nú á gamals aldri; tí betri boð kann ongin bera mæri enn tey, at virkiklassin hatar meg, og eg vóni at tað hattið verður at vaksa fyrri hvørt ár, sum Harrin unnar mæri at liva og at kunna stríðast fyrri tey, sum liva á lívins skuggasíðu.

J. H. Danbjørg.

Trøðin við Gjóanna

So fór hetta summarið, og veturin stendur fyrri hendi. Summarroynndst væl í veðri, og tann tíðin, ið er av áhuga fyrri jarðaræignar — hoyggjartíðin —, roynst ist serstakliga væl. Um miðjan august kom góðveður, og tá lá hann við tí allarbesta terra í út ímóti 3 vikur. Tá ið august fór aftur um bak, høvdu teir flestu fingið alt sitt hoyggi til sættis og standa so stutt væl fyrri, at taka ímóti vetrinum við nógvum og góðum hoyggi til tey fyrribeintu. Sum ein bóndi segði: »Tað er eitt spæl at hoyggja í so vorðnum veðri.«

Ti var tað, eitt dygt slag at fáa á munnið hjá undirritaða, tá eg um miðjan september fór ein túr í Havnini og norður eftir oyggi. Har gleiddi eg yvir teigar og líðir, ið stóðu so vakurt avhoyggjaðar, líð um líð, eitt dóm; um áhugaðir bóndir, ið arbeida sær sjálvum og landinum til frama. Eg gleiddist ... ja ... men ikki longur enn til eg kom til trøna við Gjóanna... Hvi? ... Jú, tí hon lá við tí ríkiðini, Várharna hevur givið henni, ónet og órokt, við saftigum livandi grasið, sum í summum er sprottið úr mold og í vetur aftur verður til mold.

Hetta er ein somikið stórri þorgartilburður, tá ið givið verður gætur, at maður í summum søkt: um at fáa hesa jørð til at virka í, men hetta ikki verur áttátt, tí annar maður skuldi hava hana sum alto hagræðið hana á hendan hátt. Lóðarar av hesum blaðið, takkið lógvatak við mæri, og latið okkum næsta val seta einasta flokk á ting, sum virkar fyrri at hjálpa øllum stættum í hesum landi — einasta flokkinn — Javnaðarflokkinn.

Kjarnal / Prestfrómmi.

Vanskaptu børnini

Ein harnasøga hevur gingið yvir alt Europa, ía yvir allan heimn, um tey vanskaptu børnini av tí so kallaða íhaldismisnevnum, sum kvinnur, ið eru vorðnar við barn, hava tikjið sær til sinnslætta og ugga.

Hetta evni halda nú visindamenn er orsokin til kryplan og vanskapan av barnaburðum.

Men tað er ikki bara hetta evni, sum visindamenn eiga hava skaðiliga og niðurbrotandi ávirkan á fostrrið.

Vit taka her upp eina grein úr javnaðarmannablaðnum í Íslandi. Vegna plástrot stytta vit hana nakað.

»... Nútímans kvinnur liva undir so stórum trýsti, at teir oftani mega taka doyvievni.

Læknar hava enn ikki kannað til lítar, hvussu stórt prosentligt tal av japanskum børnum, sum verða fødd krypul og vanskapt, men teir halda tað liggja um 2 %. Ein læknir dr Kazuo Baba hevur viðgjørt 15000 vanskapt børn, harav 1 % við ytri líkamsbrekum, hín parturin við brekum innanskinnar, í heila, hjarta og øðrum organum.

Eftir sum japanskir læknar siga ókist talið á vanskaptum børnum munandi í hvørjum, 10 % av hesum stava frá arvaðum brekum. Øll hiná frá ytri ávirkan.

Japanskir læknir Yukata Morjyana frá sjúkrahúsi lærda háskúlans í Tokio hevur skipað vanskaptu børnini í 5 flokkar.

1. Tey verða vanskapt av rontgengeiftum. Avleiðingarnar av rontgen- og øðrum ljóstrálum eru ov lítill heili, ov stuttar armar, og stuttar fótur o. s. fr. Nevnt verður, at av 30 konum, sum gingu við børnum í Nagasakí á 1945 átti 13 heilskað børn, 7 vóru andloysingar og allar hinar áttu vanskapt børn.

2. Doyvi — og onnur skaðiliga evni, sum antibiotika, kinin, nikotin kreftarheilivagur og onnur evni, ið kvinnur nýta, orsakað vanskapningar. Og kryplingin og vanskapanin versnar í mun til, hvussu mikið ið barnakonurnar nýta av hesum evnum.

3. Hormonanjótan kann vera skaðiliga. Konur, sum hava fingið ov stóra nøgd av cortison,

fáa ofta vanskapt børn. Konur, sum fáa ov stóra nøgd av gestaron, fáa ofta hermafroditisk børn, við báðum kynjum.

4. Toxoplasmosi ella snikidjór, sum liva í hundum og kettum, og sum konur fáa í seg, hava ofta skaðiliga ávirkan á nervur barnsins. Virussjúkdómur sum t. d. reyðlingar hava oyðandi ávirkan á fostrrið.

5. Nervaspenningar, nervapress, a konur, meðan teir ganga við barni, ávirkar tað almikið og ger tað ofta til krypul og andaliga og líkamligan vanskapning.

Menn eiga at geva sær fær um henda vanda, siga læknarnir. Tikjið í góðum tíma, kann verða fyrribyrgt at fáa vanskapt børn. Her torvar eitt stórt upplýsingararbeiði. Og læknar hava skylda at lata hvørja kvinnu, teir viðgera og koma á al við, víta, hvussu vandin liggur.

Tær kunnu sleppa undan tí harnilgasta skepnuleiki hjá eini kvinnu sum er at fáa vanskapning av egnum ávum, um tær geva sær fær um vandan!

Hvør hevur sína framtíð

at gleða seg til -
at stúra fyrri -
at tryggja -

Snúgvíð tygum til ein HAFNIAMANN

Tryggingarsambandið
FØROYAR
Tórshavn, Tlf. 1090.

Umsjónarmaður:
JOHN SIVERTSEN
A KONGABRÚNNI
í húsum Niels L. Arge's

HESS O-DAN

Denmarks bedste
olekanta. Auto-
matisk rundtæk
og trekke-
sløj.

Pf. VALDEMAR LUTZEN
Tórshavn